

Fietsend door de Eeuwige Stad aan de hand van Nederlandse Romegangers

Bespreking van: Arthur Weststeijn, *Nederlanders in Rome*, Amsterdam, Prometheus, 2017, 253 p., ISBN: 9789035144781, € 17,99.

Floris Meens

Wie het nieuwe boek van Arthur Weststeijn, oud-stafid van het Koninklijk Nederlands Instituut in Rome en thans werkzaam aan de Universiteit Utrecht, wil recenseren, moet eigenlijk naar Rome. Het werk heeft immers twee doelstellingen. Het wil een overzicht geven van de geschiedenis van Nederlandse reizigers in Rome, en wil een reisgids zijn die de hedendaagse bezoeker een nieuw perspectief biedt op de stad. Weststeijn heeft zijn boek geschreven nadat hij de stad zelf talloze malen met zijn fiets doorkruiste en hij raadt ons, zijn lezers, dan ook aan deze goede gewoonte te volgen. Al trappend door Rome dus, met als beloning niet alleen prikkelend voer voor de geest, maar ook voor lijf en leden dankzij een *pranzo* of *aperitivo* op een door Weststeijn getipte plek.

Natuurlijk is Weststeijn niet de eerste Nederlandse historicus die een reisgidsachtige studie publiceert van de Eeuwige Stad, en evenmin is hij de eerste die schrijft over Nederlanders in Rome. Denk bijvoorbeeld aan het recentelijk uitgegeven *Via Roma* van oud-historica Willemijn van Dijk, die haar lezers Rome laat doorkruisen aan de hand van zijn straatnamen. En aan Peter Rietbergen, die ons in zijn *Rome, Parijs, St. Petersburg: geschreven steden. Drie cultuurhistorische verkenningen* (2008) de Italiaanse hoofdstad nog liet verkennen door de ogen van Louis Couperus. Weststeijns thematische aanpak sluit bovendien aan bij die van de in 2016 overleden kunsthistoricus John Varriano, die in 1991 *Rome: A Literary Companion* publiceerde, een werk dat hij later omwerkte tot *Rome: Ten Literary Walking Tours*.

Weststeijn verkeert dus in goed gezelschap en net als bij zijn voorgangers pakken zijn opbouw en insteek gunstig uit. Zijn boek is opgedeeld in zeven hoofdstukken, van de 'Proloog' via 'Aankomst', naar het onvermijdelijke 'Afscheid' en de 'Epiloog'. De hoofdstukken worden afgewisseld met *intermezzi*, zoals 'Rome op de fiets' en 'Eetbaar Rome'.

Weststeijn leidt ons soepel (hoewel met een waarschuwing voor het Romeinse verkeer en een tip om vooral voorrang te *nemen*) naar verrassende, en voor velen ongetwijfeld nog onbekende locaties. Zo bevinden we ons in het zevende hoofdstuk bij de Sint-Pieter, maar nodigt onze reisleader ons uit tot een bezoek aan het achter de Zwitserse garde gelegen Campo Santo Teutonico, 'een klein, intiem kerkhof dat al eeuwenlang dienstdoet als laatste rustplaats voor de leden van een aartsbroederschap van Teutonen, hele of halve Duitsers – en dus ook Nederlanders'. We treffen er het graf van Herman Schaepman aan, voorman van de katholieke emancipatie in de negentiende eeuw, wiens graf te herkennen is aan de grafsteen van de hand van de beeldhouwer Pier Pander.

Uiteraard ontkomen we ook niet aan de bekende plekken, al is het soms maar om van de ene naar de andere kant van de stad te geraken. We doen Piazza del Popolo aan en het Forum, we bezoeken de Bocca della Verità en het Colosseum, we wandelen door de Villa Borghese en over de Gianicolo. Ongetwijfeld plekken waar de lezer al eens geweest is. Toch voegt de auteur juist veel toe, dankzij zijn keuze om ons te leiden aan de hand van Nederlandse voorgangers, en dankzij zijn eigen observaties. Zo schrijft hij in zijn eerste hoofdstuk over Termini. Door velen toch gezien als een plek om zo snel mogelijk te verlaten, lokaliseert Weststeijn juist hier het ware Rome, waar nieuw en oud als vanzelfsprekend hand in hand gaan: 'Ga maar eens naar beneden, met de trap richting de metro: daar, in de kelders van Termini, verlustigen veel van diezelfde passanten zich aan de in het station neergestreken McDonald's. Hun halflege colabekers laten ze achter naast een onooglijke stapel stenen. Niemand weet wat die stenen daar doen. Maar het zijn opnieuw resten van de antieke stadsmuur: zo'n beetje de oudste overblijfselen van het klassieke Rome die in de stad te vinden zijn. Nu doen ze dienst als decor voor afgekloven hamburgers. Dát is Rome'.

De (klassieke) geschiedenis, het goede en minder goede eten en drinken; niet alleen voor hedendaagse toeristen zijn dat belangrijke ingrediënten van hun bezoek aan de Eeuwige Stad, dat gold ook voor hun 'verre voorvaders uit de Lage Landen'. Weststeijn analyseert de motieven van hun Romereizen en komt tot de conclusie dat velen weliswaar pretendeerden te komen vanwege de hoge cultuur, maar daarmee hun zoektocht naar de bevrediging van hun minder spirituele behoeften verhulden. Zo dichtte een zekere heer van Clootwijck over een schone Romeinse: 't is niet om haer brand te blussen / Dat mijn Kind mijn fluyt gaat kussen / 't Spijsden noyt haer geyl gebrek / Dat sy my beet in de nek'. Een soortgelijke erotische ondertoon bespeurt Weststeijn ook in de werken die Lucebert en Bertus Aafjes eeuwen later neerpanden tijdens en net na hun Romeinse verblijven. Een erotiek overigens, die vaak gepaard ging met schrans- en drankpartijen. Heel treffend weet Weststeijn de Feyenoord-supporters die in 2015 een ravage aanrichtten rondom de Spaanse trappen, te verbinden aan de Bentvueghels, een groep vroegmoderne schilders uit de Lage Landen, die allen woonachtig waren in de buurt rondom de Via Margutta en daar feestjes organiseerden waarvoor een hedendaags dispuut zich niet zou schamen. Paus Clemens XI, die genoeg had van de feestelijke invallen van deze barbaren, besloot om hun partijtjes in 1720 definitief te verbieden. Toch bleef de Eeuwige Stad talloze Nederlanders aantrekken, onder wie reisjournaliste Mary Pos, die 'haast in katzwijn [viel] toen ze bij de Duce langskwam voor een interview'. En Godfried Bomans, die vaststelde dat het feit dat veel ervan kapot is juist Rome's essentie vormt, en zijn grote verleiding.

We ontmoeten in Weststeijns boek daarmee een indrukwekkende hoeveelheid Romegangers uit verscheidene periodes. Die veelheid aan namen en het diachrone perspectief gaan soms ten koste van diepgang. Weststeijn is zich daarvan bewust. Al in zijn voorwoord stelt hij in zijn zo karakteristieke, soepele stijl dat zijn boek bedoeld is voor 'iedereen die van Rome houdt. Voor de beginners die de stad voor het eerst ontdekken, voor de liefhebbers die er af en toe hun vleugels uitslaan, en voor de ervaren Romegangers die er jaar in jaar uit terugkomen'. Het bedienen van zulk divers publiek is niet eenvoudig en vraagt om concessies. Het siert Weststeijn dat hij voor de geïnteresseerde lezer een uitvoerig overzicht van geraadpleegde literatuur heeft bijgevoegd die voor verdere verdieping kan zorgen.

De uitgever heeft deze balanceer-act tussen reisgids en overzichtsstudie helaas net wat minder zorgvuldig uitgevoerd dan zijn auteur. Het werk heeft weliswaar een voor een fietsende Romebezoeker handig formaat, maar had voorzien kunnen worden van meer en duidelijkere kaarten. Bovendien staan de afbeeldingen niet altijd op de relevante pagina's en pakt het vermoedelijk vanuit commerciële belangen ingevoerde

tussenkatern met mooie kleurenafbeeldingen voor de lezer wat minder goed uit. Dat laat onverlet dat eenieder, thuis in de leunstoel of liever nog fietsend door Rome, zal genieten van de wereld die dit boekje weet te ontsluiten. En hij zal er terugkeren, want, zo citeert Weststeijn Couperus toepasselijk, pas 'na de tiende winter mag je, met niet al te veel zelfbewustheid, verklaren: gestudeerd te hebben aan de Hogeschool der Wereld en iets van Rome te kennen'.

Floris Meens

Erasmusplein 1, 10.12
6525 HT Nijmegen (Nederland)
F.Meens@let.ru.nl